

ՅՈՒՐԹԱՍ ԵՆԹԻԼԻՍ...

որին Ս. Օծություն Ամենայն Հայոց Հայրապետը, կարծեք մարգարեանալով, 1956 թվականի հուլիսի 15-ին Մայր Տաճարում խոսած Իր պատմական Բարոզի մեջ, իրավամբ հարց էր տալիս. «ՅՈՒՐԹԱՍ ԱՆԹԻԼԻՍ»:

1956 թվականի փետրվարի 20-ից սկսյալ, երկար և ձիգ եղավ շղթան Անթիլիասի գործած եկեղեցախանդ ու ազգավեհա արարքների: Այդ բոլորը հանրահայտ են և ծանոթ ամենին, ու ժամանակին դատապարտվել են Մայր Աթոռի կողմից, համայն հայ ժողովրդի խղճի առաջ:

Այնուամենայնիվ դժվար էր այդ օրերին երեակայել, թե մինչև ո՞ւր կարող են հասնել մեր օրերի Թորոսովիչների արարքները, իրենց գլուխն ունենալով տխրահուշակ «Մեկ ՄՈՄ»-ը, որը գործում է ապօրինի կերպով՝ Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության անունով, և որի գործերին Հուլան անգամ կարող էր հախանձել:

1959 թվականի մայիսի 28-ին, Խորեն Եպիսկոպոս Բարոյանը, դավադիր ձեռնով բացված մի մուր դռնից, սպրդում է Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների ծերակույտի դահլիճից ներս և այնտեղ արտասանում է Բաղախան մի նառ, կոչ անելով Ամերիկային պատերազմի՝... փրկելու համար Սովետական Հայաստանը ընկերվարական կարգերից, կարգեր, որոնք նրան դուր չեն գալիս:

Պետք է ասել և ընդգծել միանգամայն, որ մի հայ Եպիսկոպոսի ներկայությունը և նրա ելույթը օտար պետական հաստատությանց հարկի ներքո, կամ նրա տեսակցությունը պետական բարձր անձնավորությունների հետ, ոչ միայն անբնական և վնասաբեր երևույթներ չեն, այլ, ընդհակառակը, պատվաբեր. ցանկալի և նույնիսկ անհրաժեշտ, սովորած լինելով, որ Սփյուռքում մեր եկեղեցին և ժողովուրդը ապրում են պետական տարբեր սիստեմների ներքո և ցրված ողջ աշխարհով մեկ:

Նման այցելություններ անցյալում կատարել են մեր հայրենասեր հայրապետները, ինչպես նաև Նորին Ս. Օծություն Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց Հայրապետը, որը 1956 թվականի փետրվար—մայիս ամիսներին, Սփյուռքում կատարած Իր հովվապետական այցելությունների ընթացքում, Իր բարձր

օրինակով ցույց տվեց նման հանդիպումների հայրենասիրական, եկեղեցաշեն և ժողովրդանվեր բնույթը, երբ այցելում էր Լիբանանում, Եգիպտոսում, Ֆրանսիայում և Մոսկվայում հանրապետությանը նախագահներին և պաշտոնական այլ անձնավորություններին:

Վեհափառ Հայրապետը հրահանգել է և ցույց տվել Սփյուռքի մեր բնակավայր առաջնորդներին՝ նման հանդիպումների ճանապարհը, ինչպես օրինակ 1959 թվականի մայիսի 19-ին Հյուսիսային Ամերիկայի նորքնափր առաջնորդ գերապատիվ Տ. Սիոն արհեստագիտության Մանուկյանին հղած Իր նամակում, երբ գրում էր.

«ՄԱՍՆԱՎՈՐ ԳՈՇՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՊԱՏՃԱՌԵՅ ՄԵՁ ՁԵՐ ԱՅՅԵՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ ԵՎ ԸՆԳՈՒՆԵՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՁԵՐ ԵՐԿՐԻ ՓՈԽ-ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՄՈՏ, ԻՆՉՊԵՍ ԵՎ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ ՄԸ ԶԵՏԵՂՈՒՄԸ ԱՆԾԱՆՈՒ ԶԻՆՎՈՐԻ ԳԵՐԵՁ-ՄԱՆԻՆ ՎՐԱ:

ՄԵՁ ՀԱՄԱՐ ՄԻԹԹԱՐԱԿԱՆ Է ԵՎ ՀԱՃՆԻ ՏԵՍՆԵՆ, ԹԵ ՄԵՐ Ս. ԵԿԵՂԵՅՎՈ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԳՆԵՐԸ, ՂԵԿԱՎԱՐ ԱԶԳԱՅԻՆՆԵՐԸ ԵՎ ՄԵՐ ՀԱՎԱՏԱՅՅԱԼ ԺՈՂՈՎՈՐԴԸ, ԻԲՐԵՎ ՀԱՎԱՏԱՐԻՄ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆՆԵՐԸ ԻՐԵՆՅ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ, ՀԱՃԱԽ ԱՌԻԹՆԵՐ ԿՍՏԵՂԾԵՆ ՅՈՒՅՅ ՏԱԼՈՒ ԻՐԵՆՅ ԱՆԿԵՂՄ ՍԵՐԸ ԵՎ ԵՐԱՏԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳԵՊԻ ՀՅՈՒՐԸՆԿԱԼ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԸ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ: ՎՍՏԱՀ ԵՂԵՔ, ԹԵ ՆՄԱՆ ԱՄԵՆ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ՄԵՁ Ս. ԷԶՄԻԱՍԻՆ ՕՐՀՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՁԵՁ ՀԵՏ Է»:

Մայր Աթոռը օգտակար և կարևոր է համարում Հայ եկեղեցու բարձրաստիճան հոգևորականների նման հանդիպումները, օտար բարեխնամ կառավարությանը ներկայացուցիչներին, հաստատություններին կամ կանոններին, տալու համար Հայ եկեղեցու ողջույնն ու օրհնությունը, հայաճեղով հայ ժողովրդի երախտագիտությունը և հավատարմությունը հանդիպ հյուրընկալ այդ պետությանը և ժողովուրդներին և խոսելու՝ հայ եկեղեցականության և հավատացյալների հավատարմության, շինարար ոգու և աշխատանքի մասին, որպես տվյալ երկրի և պետության օրինապահ և պարկեշտ ֆաղափացիներին:

Բացառված չէ նաև այն հանգամանքը, որ նման առիթներ օգտագործվեն, խոսելու համար նաև հայ ժողովրդի դարավոր սուրբ հավատի, մշակույթի արժեքների մասին, մեր անցյալ դժբախտությունների և մեր ներկա ազգային վերածննդի, ինչպես նաև հայ ժողովրդի արդար իղձերի մասին:

Խորեն եպիսկոպոս Բարոյանի Ելույթը Ամերիկյան սենատի մեջ, սակայն, կրում է բոլորովին այլ բնույթ և ունի այլ նշանակություն:

Այդ տեսակետից մենք վստահ ենք, որ հուսախար եղած պիտի լինեն ամերիկյան ծերակուտականները, որոնք, անտարակույս, մի հոգևորականի բերնից պիտի ցանկանային լսել խաղաղության խոսքը, համերաշխության խոսքը, ժողովուրդների և պետության միջև բարեկամության խոսքը, որի ծառայել ունեն արդարև մեր երկրագնդի բոլոր ժողովուրդները:

Իգուր է սակայն Բարոյան եպիսկոպոսի խոսքի մեջ փնտռել ավետարանական խաղաղության մի որևէ գաղափար:

Սենատում իր այդ արտասանած ճառի մեջ նա հանդես է գալիս ֆաղափական գործչի և պատերազմի հրձիգի տխուր և դատապարտելի դերի մեջ: Եվ ի՞նչ նպատակով միթե: Արդյո՞ք պահանջելու՞ համար այն երկիրը, որի անունն է կրում Անթիլիասի գահակալի տառագիր Աթոռը: Ո՛չ: Նրա խոսքերի մեջ զգո՞ւմ եմ գոնե մի շոյ «Ցանկամ տեսնել զիմ Կիլիկիա» ֆաղցր ու ար-

յար տեսիլից: Ո՛չ. Այդ հաղի մեջ ակնարկություն կգտնե՞մ հայ ժողովրդը այսօր ամայացած Արևմտյան Հայաստանի և մեր ազգային արդար դատի կապակցությամբ: Ո՛չ. Այդ բոլորը չկան ու չկան, ոչ իսկ իբրև ներքին ապրում:

Բարոյան եպիսկոպոսի հաղթ մեկ նպատակ է հետապնդում, այն է՝ բարոյափշուր անել տալ (?) մեր ներկա Սովետական Հայաստանը, այսինքն եղածն էլ ֆանդված տեսնել, որ արդյունք է դարավոր մեր մահառումների և անվերջ նահատակությանց, արդյունքը հայ ժողովրդի ֆառասուն տարիների հերոսական աշխատանքի և վերընձնույթած ազգային հանճարի:

Բարոյան եպիսկոպոսը ի՞նչ իրավունքով և ի՞նչ հանգամանքով և ո՞ւմ անունից խոսում է և հառում: Իր կյանքում երբեք տեսել է նա Արարատը, համբուրել է մեր բազմադարյան Իջման Ս. Սեղանը, ոտը դրել է Հայրենիքի սրբազան հողի վրա, խոսքի նստել է Հայաստանի շինականի, բանվորի կամ մտավորականի հետ, տեսել է Նրեանի մանկանց ծիծաղը: Ի՞նչ կապ կա հայոց հայրենի ներկա իրականության և նրա միջև:

Բարոյան եպիսկոպոսը, որպես կիլիկեցի, շատ-շատ կարող էր կիլիկյան երկրի մասին խոսել Ամերիկյան սենատում: Հետաքրքիր է, օրինակ, հարց տալ, քե նա ինչո՞ւ չի խոսել այդ մասին:

Բարոյանը, Լիբանանի ֆաղաֆացի, նստած Անքիլիաս կամ Նյու-Յորք, ֆաղաֆականություն է խաղում հայ ժողովրդի հաշվին, հայաստանցիների հաշվին, մեր Հայրենիքի հաշվին:

Այսօր հուսախաբություններից, ողբերգություններից, այսօր արյունարցունքից հետո, միքե կարելի է շրջվել ի տես նման խելագար արարների, կատարված հանուն մի փիշ փողի և հիվանդագին փառասիրությունների:

Հայաստանցու առողջ բնազդը և համայն հայության գիտակցությունը դատապարտության սյունին առջև կկանգնեցնեն ֆեզ, Բարոյան եպիսկոպոս, և միակամ կգոռան Բո Նրեսն ի վեր՝ ԳԱՎԱՀԱՆ:

«Յո՛ւ երբաս Անքիլիաս...»:

Բայց արդեն պարզ է լույսի նման, քե ո՞ւր է գնում Անքիլիասը: Արդեն արևի լույսի նման պարզ է, քե ո՞ւր է քաֆեված գաղտնիքը Զարեն եպիսկոպոսի 1956 թվականի փետրվար 20-ի միակողմանի ընտրության, սեպտեմբեր 2-ի ոչ կանոնական ձեռնադրության, էջմիածնական քեմերի հափշտակության և Մայր Աթոռիս հաշտության և միության համար արած բազմաթիվ կոչերի մերժման:

«ԱՓ ՄԸ ՈՒՂՆԿՈՐՈՒՅՍ ՀՈԳԵՎՈՐԱԿԱՆՆԵՐ, ՄՈՌՅԱՄ ԻՐԵՆՅ ՈՒԽՏԸ ԵՎ ԻՐԵՆՅ ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐԸ, ՀՈԳԵՊԵՍ ԿՏՐՎԱՄ ՄԵՐ ՍՈՒՐԲ ՀԱՎԱՏՔԻ ՄԱՅՐ ԱՐՐՅՈՒՐԵՆ ԵՎ ՀԱՅՈՅ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԱՅՐ ՀՈԳՆ, ԱՆԳԻՏԱԿԻՅ ԵՒԱՆԴՈՎ ՄԸ ԼԾՎԱՄ ՆՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ՄԵՐ ՀՈՏԸ ՅՐՎԵԼՈՒ ԵՎ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ ՀԱՓՇՏԱԿԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻՆ, — գրում էր Վեհափառ Հայրապետը 1957 թվականի դեկտեմբերի 20-ի Անքիլիասի ռաճագությունների մասին Իր հայրապետական կոնդակի մեջ:

Անքիլիասը այսօր դարձել է արդեն ֆաղաֆական արկածախնդրության մի կենտրոն, միջազգային մի շուկա, որտեղ փորձում են վաճառքի հանել վերածնված հայ ժողովրդին և հայ Հայրենիքը:

Տխուր է անշուշտ, շատ տխուր, հաստատել այս բոլորը, որը խորապես ընդվզեցուցիչ է և դատապարտելի: Բարեբախտաբար սակայն այդ բոլորը միաժամանակ ծիծաղելի է:

Հայրենի երկրում ապրող և աշխատող, շինող և երգող հայ մարդու համար Բարոյան եպիսկոպոսը և նրա տերերը նման են պարզապես հիմար կաշաղակների, անգոր և անհույս: Նրանց մասին վստահ եմ, թե տարբեր չէ նաև կարծիքը ամերիկյան հարգելի ծերակուտականների: Տարբեր հարց թե, մի պահ, նրանք կարող են օգտագործել Բարոյանի և նմանների հիմարությունը, պարզապես որպես մի տեսակ ֆաղափական զվարճախաղ:

Գուցե մենք ևս մի քիչ շատ զբաղվեցինք Բարոյանի տխուր պատմությամբ: Թողնենք ուրեմն մեղյալը՝ բաղված ամերիկյան վիսկիի և պալատների գերեզմանի մեջ:

Այս առթիվ, հաճուն վեհափառ Հայրապետի, «Էջմիածին» ամսագրի խմբագրությունը պետք է զգում Սփյուռքի հայ հոգևորականության և հայ հավատացյալ ժողովրդին հիշեցնելու վեհափառ Հայրապետի պատվերը և հայրական հորդորը, այն է՝ որպես եկեղեցական համայնք և եկեղեցական իշխանություն, Սփյուռքում հեռու մնալ ֆաղափական հորձաններից և փորձություններից և եկեղեցական հոգևոր առաքելությունը շփոթել ֆաղափական գործունեության հետ, ինչպես գրել է վեհափառ Հայրապետը 1959 թվականի մայիսի 19-ի Սիոն արքեպիսկոպոսին ուղղած իր նամակում.

«ՍՓՅՈՒՌՔԻ ՀԱՅ ՀԱՎԱՏԱՑՅԱԼ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ, ԻՔՐԵՎ ԵԿԵՂԵՑԻ, ՀԵՌՈՒ ՊԵՏՔ Է ՄՆԱ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԻՐՔԵՐԻ, ՊԱՅԾԱՌ ՊԱՀԵԼՈՎ ԻՐ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՀԱՎԱՏՔԸ, ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՈՒՂԻՂ ԴԱՎԱՆՈՒԹՅԱՄՔ ԵՎ ԲԱԶՄԱԴԱՐՅԱՆ ԱՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ, ԽԱՐՍԽՎԱԾ ԱՍՏՎԱԾԱԿԵՐՏ Ս. ԷԶՄԻԱՍԵՆԻ ՎԵՄԻՆ ՎՐԱ, ՊԱՀԵԼՈՎ ԻՐ ՄԱՅԻՆԻ ՆՎԻՐԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆ ԵՎ ԻՐ ԻՄԱՑԱԿԱՆ ՈՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԸ. ԻՔՐԵՎ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԸԼԼԱԼՈՒ ՎԱՎԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՑՈՒՅՑ»:

«ԷԶՄԻԱՍԵՆ» ԱՄՍԱԳՐԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

